

บทที่ 3 พื้นที่ศึกษา

จังหวัดลพบุรีอยู่ในภาคกลางตอนบนของประเทศไทย มีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ดอน และเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำในบางส่วน มีสภาพภูมิอากาศแบบร้อนชื้น มีทรัพยากรทั้งดินและน้ำที่เหมาะสมกับการเกษตรกรรมอย่างยิ่ง สามารถปลูกพืชไร่และทำนา ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัด ได้แก่ อ้อย ข้าวนาปี และข้าวโพด มีแหล่งท่องเที่ยวสำคัญหลายแห่ง เช่น เขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ ทุ่งทานตะวัน เป็นต้น

3.1 ที่ตั้งและอาณาเขตปกครอง

3.1.1 ที่ตั้ง

จังหวัดลพบุรี อยู่ในภาคกลางตอนบนของประเทศไทย อยู่ระหว่างละติจูดที่ 100 องศา 26 ลิบดา – 101 องศา 27 ลิบดาตะวันออก และลองจิจูดที่ 14 องศา 39 ลิบดา – 15 องศา 30 ลิบดาเหนือ มีระยะทางห่างจากกรุงเทพฯ ไปทางทิศเหนือตามเส้นทางถนนพหลโยธิน 153 กิโลเมตรหรือตามเส้นทางรถไฟประมาณ 133 กิโลเมตร ตั้งอยู่บนฝั่งซ้ายของแม่น้ำลพบุรีครอบคลุมพื้นที่ 6,641.860 ตารางกิโลเมตรหรือประมาณ 4,151,162.5 ไร่ มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียงดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ อำเภอตากฟ้าและอำเภอดาคลี จังหวัดนครสวรรค์ และอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์

ทิศใต้ ติดต่อกับ อำเภอบ้านแพรก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และพระพุทธบาทและอำเภอหนองโดน จังหวัดสระบุรี

ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอเทพสถิตย์ จังหวัดชัยภูมิ อำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมาและอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ อำเภอเมืองสิงห์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์และอำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง

3.1.2 การปกครอง

การปกครองแบ่งออกเป็น 11 อำเภอ 122 ตำบล 1,114 หมู่บ้าน 12 เทศบาล (2 เทศบาลเมือง 10 เทศบาลตำบล) 1 องค์การบริหารส่วนจังหวัด และ 114 องค์การบริหารส่วนตำบล และ 6 สภาตำบล ดังแสดงในตาราง 3.1

ตาราง 3.1 การปกครองระดับอำเภอ จังหวัดลพบุรี

อำเภอ	ตำบล	หมู่บ้าน	เทศบาล	อบจ.	อบต.	ระยะทางจากอำเภอเมือง (กิโลเมตร)
1. อำเภอเมืองลพบุรี	23	222	2	1	20	0.3
2. อำเภอโคกสำโรง	13	137	1	-	13	35
3. อำเภอชัยบาดาล	17	136	1	-	16	96
4. อำเภอท่าม่วง	11	128	2	-	10	15
5. อำเภอบ้านหมี่	21	155	1	-	20	31
6. อำเภอพัฒนานิคม	9	86	2	-	9	46
7. อำเภอท่าหลวง	6	44	1	-	6	78
8. อำเภอสระโบสถ์	5	46	1	-	3	64
9. อำเภอโคกเจริญ	5	50	-	-	5	77
10. อำเภอลำสนธิ	6	45	-	-	6	123
11. อำเภอหนองม่วง	6	66	1	-	6	57
รวม	122	1,115	12	1	114	

ที่มา : ที่ทำการปกครองจังหวัดลพบุรี ปี 2544

3.2 ลักษณะทางกายภาพและทรัพยากรธรรมชาติ

3.2.1 ลักษณะทางกายภาพ

พื้นที่จังหวัดลพบุรี ตั้งอยู่บนที่ดอน ถ้าพิจารณาตามลักษณะโครงสร้างทั่วไปแล้วสภาพพื้นที่ของจังหวัดลพบุรี จำแนกได้เป็น 2 ส่วน ด้วยกัน คือ

ส่วนแรกเป็นที่ราบสลับเนินเขาและภูเขา มีพื้นที่ประมาณร้อยละ 70 ของพื้นที่จังหวัด ครอบคลุมบางส่วนของอำเภอเมืองลพบุรี โคกสำโรง พัฒนานิคม สระโบสถ์ ท่าหลวง ชัยบาดาล บ้านหมี่ และพื้นที่เกือบทั้งหมดของอำเภอโคกเจริญ พื้นที่เหล่านี้มีความสูงเฉลี่ยจากระดับน้ำทะเล ประมาณ 80-600 เมตร ภูเขาที่สำคัญ คือ เขาพระงามในอำเภอเมือง เขาวงพระจันทร์ในอำเภอโคกสำโรง และเทือกเขาเพชรบูรณ์ ใน อำเภอชัยบาดาล

อีกส่วนเป็นที่ราบลุ่มริมฝั่งแม่น้ำลพบุรี และแม่น้ำป่าสัก มีพื้นที่ประมาณร้อยละ 30 ของพื้นที่จังหวัดครอบคลุมพื้นที่ของอำเภอท่าม่วง และบางส่วนของอำเภอเมืองลพบุรีและโคกสำโรง

3.2.2 ลักษณะภูมิอากาศ

จังหวัดลพบุรี มีสภาพภูมิอากาศแบบร้อนชื้นเนื่องจากได้รับอิทธิพลของมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ มีอุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 39.5 องศาเซลเซียส และอุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 18.3 องศาเซลเซียส มีฝนตกเฉลี่ย 102 วันต่อปี ปริมาณน้ำฝนวัดได้เฉลี่ย 1,203.8 มิลลิเมตรใน 1 ปี

3.2.3 ทรัพยากรธรรมชาติ

(1) ดิน

ดินของจังหวัดลพบุรีสามารถแบ่งระดับชุดดินได้ถึง 112 ชุด ลักษณะดินของจังหวัดแตกต่างกันหลายชนิดขึ้นอยู่กับต้นกำเนิดสภาพพื้นที่และอายุของดิน จากการสำรวจดินของจังหวัดลพบุรี พบว่าคุณสมบัติส่วนใหญ่ของดินในจังหวัด เป็นดินที่เหมาะสมกับการเกษตรกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พื้นที่ประมาณร้อยละ 54 เหมาะสมดีในการปลูกพืชไร่ ซึ่งมีมากกว่าที่ดินที่เหมาะสมสำหรับการทำนา ที่มีเพียงร้อยละ 34 เท่านั้น ส่วนพื้นที่อีกร้อยละ 12 เป็นพื้นที่ภูเขาและไม่เหมาะแก่การกสิกรรม

พื้นที่ที่เหมาะสมแก่การทำนาอยู่ในเขตอำเภอท่าม่วง บ้านหมี่ เป็นส่วนใหญ่ ในขณะที่พื้นที่ที่เหมาะสมแก่การเพาะปลูกพืชไร่อยู่ในเขตอำเภอพัฒนานิคม โคกสำโรง ชัยบาดาล ท่าหลวง และสระโบสถ์

(2) ป่าไม้

ข้อมูลของสำนักงานป่าไม้จังหวัดลพบุรี ระบุว่าในปี 2528 จังหวัดลพบุรีมีป่าสงวนแห่งชาติอยู่ในพื้นที่ 4 ป่า รวมเนื้อที่ 1,110,108.25 ไร่ (1,776.17 ตร.กม.) มีเนื้อที่ป่าไม้คงเหลือ 174,375 ไร่ หรือ ประมาณร้อยละ 4.5 ของเนื้อที่ทั้งหมดของจังหวัด ต่อมาเนื้อที่ป่าไม้ถูกทำลายไปเรื่อยๆ จนเหลือพื้นที่ป่า 121,875 ไร่ ในปี 2538 และในปี 2540 ได้มีการปลูกป่าตามโครงการ ปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในโอกาสครองราชย์ ปีที่ 50 พื้นที่ป่าจึงเพิ่มขึ้นเป็น 139,375 ไร่ หรือประมาณร้อยละ 3.6 ในปี 2542 ป่าสงวนแห่งชาติ 4 ป่า คือ ป่าซับลังกา ป่าชัยบาดาล ป่าวังเพลิง-ม่วงค่อม-สำนารายณ์ และป่าเขาเหนียด มีเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา เขตห้ามล่าสัตว์ป่า 1 แห่ง คือ มีเขตห้ามล่าสัตว์ป่าเขาสมโภชน์ และมีสวนรุกขชาติ 1 แห่ง คือ สวนรุกขชาติน้ำตกวังก้านเหลือง

(3) แร่ธาตุของจังหวัด

ในปี 2542 จังหวัดลพบุรี มีเหมืองแร่ที่มีสัมปทานและเปิดทำการแล้ว 31 แห่ง คนงาน 345 คน และมีรายได้ภาคหลวงแร่ และค่าธรรมเนียมแร่รวม จำนวน 3,556,534.32 บาท เพิ่มขึ้นจากปี 2541 จำนวน 2,068,625.38 บาท หรือคิดเป็นร้อยละ 139.03 แร่ธาตุสำคัญคือ หินปูนเพื่ออุตสาหกรรมก่อสร้าง ปี 2542 ผลิตได้ 376,580 เมตริกตัน มูลค่า 26.360 ล้านบาท นอกจากนี้ยังมีแร่ธาตุอื่นๆ คือ หินปูนใช้ในอุตสาหกรรมอื่นๆ ดินขาว หินเพอร์ไลต์ และแร่ควอร์ต ที่เรียกชื่อตามสถานที่พบ คือ พบที่บ้านโป่งหัวแหลมและบ้านห้วยดีเลิศ อำเภอชัยบาดาล เรียกว่า "โมกุล" พบที่เขากลาง อำเภอโคกสำโรง เรียกว่า "เพชรเขาแหลม" และพบที่บริเวณเขาพระงาม อำเภอเมืองลพบุรี เรียกว่า "เพชรเขาพระงาม"

(4) แหล่งน้ำ

จังหวัดลพบุรีแบ่งทรัพยากรน้ำได้ 3 แหล่ง คือ น้ำฝน น้ำผิวดิน และน้ำใต้ดิน

ก. น้ำฝน มีปริมาณน้ำฝนรวมเฉลี่ย 982.9 มิลลิเมตร ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยตลอดทั้งปี 81.91 มิลลิเมตร จำนวนวันที่ฝนตกเฉลี่ย 102 วันต่อปี

ข. **น้ำผิวดิน** น้ำในแหล่งน้ำธรรมชาติ ซึ่งเป็นน้ำฝนที่ตกลงมาในพื้นที่ลุ่ม หรือระบายสู่แหล่งรองรับธรรมชาติ สำหรับจังหวัดลพบุรีมีแม่น้ำและลำธารที่สำคัญ 3 แห่ง คือ แม่น้ำลพบุรี แม่น้ำป่าสัก ลำธารลำสนธิ

ค. **น้ำใต้ดิน** สำหรับจังหวัดลพบุรีสามารถพบแหล่งน้ำใต้ดินกระจายอยู่ทั่วไปที่ระดับความลึกต่างกัน จากการสำรวจของกรมทรัพยากรธรณี กระทรวงอุตสาหกรรม พบว่า บริเวณทิศตะวันตกเฉียงใต้ของจังหวัดมีปริมาณน้ำใต้ดินค่อนข้างดี ระดับความลึกระดับ 10-40 เมตร บริเวณทิศตะวันตกของจังหวัดแถวอำเภอบ้านหมี่ อำเภอเมือง อำเภอโคกสำโรง มีแหล่งน้ำ ความลึกระดับ 15-60 เมตร คุณภาพน้ำดีแต่มีสารละลายของธาตุเหล็กเจือปนอยู่ในบริเวณอำเภอเมือง และอำเภอท่าม่วงตอนล่าง เป็นเขตที่ไม่ขาดแคลนน้ำ เนื่องจากเป็นที่ราบลุ่ม น้ำท่วมถึง มีชลประทานทั่วถึง

(5) น้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค

ปี 2542 จังหวัดลพบุรี มีประชากรในเขตเมือง(เทศบาล) 115,628 คน และในเขตชนบท 645,226 คน มีความต้องการน้ำกินน้ำใช้ในเขตเมืองและชนบทประมาณ 23,703,740 ลิตร และ 32,261,300 ลิตร ตามลำดับ

(6) น้ำเพื่อการเกษตร

แหล่งน้ำที่ประชาชนชาวจังหวัดลพบุรี ส่วนใหญ่ใช้เพื่อการเกษตรคือน้ำฝน ทำให้ในช่วงฝนทิ้งช่วงจะเกิดปัญหาการขาดแคลนน้ำ จึงมีการพยายามพัฒนาแหล่งน้ำมาใช้ประโยชน์ ประกอบด้วย บ่อบาดาลส่วนตัว 6,471 บ่อ บ่อบาดาลสาธารณะ 3,447 บ่อ (จากข้อมูล กชช.2ค. ปี 2542) และบ่อที่มีเครื่องสูบน้ำ 59 แห่ง สระ 1,140 แห่ง ฝายส่วนตัว 126 แห่ง และคลองชลประทานส่งน้ำ 331 แห่ง ซึ่งประชาชนมีการใช้ประโยชน์ จากแหล่งน้ำเหล่านี้ในฤดูแล้ง 6,499 ครั้ง เรือนในพื้นที่ 118,157 ไร่ (ข้อมูลแหล่งน้ำระดับหมู่บ้านปี 2535 กองประสานการพัฒนาชนบท สศช.)

(7) **แหล่งน้ำธรรมชาติ** (ข้อมูลแหล่งน้ำระดับหมู่บ้านปี 2535 กองประสานการพัฒนาชนบท สศช.) จังหวัดลพบุรีมีแหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญคือ แม่น้ำลพบุรี และแม่น้ำป่าสัก มีแม่น้ำ ห้วย ลำธาร คลอง 672 สาย ซึ่งในจำนวนนี้มีทั่วทุกฤดูกาล 661 สาย มีหนอง

บึง 115 แห่ง แต่มีน้ำขังตลอดปี 105 แห่ง มีน้ำพุ น้ำซับ 14 แห่ง มีสภาพใช้งานได้ในฤดูแล้ง 13 แห่ง และอื่นๆ 46 แห่ง ที่มีสภาพใช้งานได้ในฤดูแล้งทั้งหมด

(8) แหล่งน้ำชลประทาน

แหล่งน้ำชลประทานที่มีอยู่ภายในจังหวัด ประกอบด้วย แหล่งน้ำตามโครงการขนาดใหญ่ และขนาดกลาง โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และโครงการขนาดเล็ก ที่สร้างเสร็จแล้ว ถึงสิ้นปีงบประมาณ 2542 รวม 241 โครงการสามารถเก็บกักน้ำได้ 853.42 ล้านลูกบาศก์เมตร และมีพื้นที่ที่ได้รับประโยชน์จากโครงการ 865,008 ไร่ หรือร้อยละ 36.33 ของพื้นที่ถือครองการเกษตรของจังหวัด 2,381,075 ไร่ ในปี 2538

3.3 ลักษณะทางสังคม

3.3.1 ประชากร

ประชากร ณ วันที่ 31 มีนาคม 2544 รวมทั้งสิ้น 762,212 คน เป็นชาย 386,689 คน หญิง 375,523 คน สำหรับอำเภอที่มีประชากรมากที่สุด ได้แก่ อำเภอเมือง มีจำนวน 255,191 คน รองลงมาได้แก่ อำเภอโคกสำโรง มีจำนวน 88,530 คน และอำเภอชัยบาดาล มีจำนวน 87,773 คน สำหรับอำเภอที่มีความหนาแน่นของประชากรมากที่สุดคืออำเภอเมือง 451 คน/ตารางกิโลเมตร รองลงมาได้แก่ อำเภอท่าม่วง 211 คน/ตารางกิโลเมตร อำเภอบ้านหมี่ 148 คน/ตารางกิโลเมตร (ดูตาราง 3.2 ประกอบ)

ตาราง 3.2 จำนวนประชากรแยกเพศรายอำเภอ ลำดับตามจำนวนประชากรปี 2544

อำเภอ	รวม	ชาย	หญิง	ความหนาแน่น (คน/ตร.กม.)
รวมทั้งจังหวัด	762,212	386,689	375,523	115
อำเภอเมืองลพบุรี	255,191	136,032	119,159	451
อำเภอพัฒนานิคม	59,079	29,165	29,914	62
อำเภอโคกสำโรง	88,530	44,042	44,488	90

ตาราง 3.2 จำนวนประชากรแยกเพศรายอำเภอ (ต่อ)

อำเภอ	รวม	ชาย	หญิง	ความหนาแน่น (คน/ตร.กม.)
อำเภอยะบะดาด	87,773	43,525	44,248	70
อำเภอท่าม่วง	51,208	24,687	26,521	211
อำเภอบ้านหมี่	86,953	42,631	44,322	148
อำเภอท่าหลวง	27,479	13,770	13,709	51
อำเภอสระโบสถ์	22,152	11,008	11,144	73
อำเภอโคกเจริญ	23,864	12,024	11,840	75
อำเภอลำสนธิ	25,334	12,693	12,641	57
อำเภอหนองม่วง	34,649	17,112	17,537	78

ที่มา : ที่ทำการปกครองจังหวัดลพบุรี ปี 2544

3.3.2 สาธารณูปโภค

(1) ระบบน้ำประปา

จังหวัดลพบุรี มีจำนวนหมู่บ้านที่มีน้ำประปาใช้ 754 หมู่บ้าน ไม่มีน้ำประปาใช้ 279 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 68.17, 25.23 ของหมู่บ้านทั้งหมด (จากข้อมูล กชช.2ค ปี 2542)

ประปาในเขตเมือง (การประปาส่วนภูมิภาคลพบุรี)ปี 2542 จังหวัดลพบุรี มีจำนวนที่ทำการประปา 3 แห่ง ซึ่งจำหน่ายน้ำในเขตเมือง (อบต.เขาพระงาม อบต.เขาสายมอด อบต.ท่าศาลา อบต.ทะเลชุบศร อบต.ท่าแค อบต.ป่าตาลบางส่วน อบต.โคกตูมบางส่วน) จำนวนประชากรในเขตจ่ายน้ำ 67,325 คน มีผู้ใช้น้ำ 26,928 ราย ปริมาณน้ำผลิต 12,335,000 ลบ.ม./วัน ปริมาณน้ำจำหน่าย 9,180,000 ลบ.ม./วัน และปริมาณน้ำสูญเสีย ร้อยละ 25.58

(2) การไฟฟ้า

จังหวัดลพบุรี มีจำนวนที่ทำการไฟฟ้าทั้งหมด 12 แห่ง กระแสไฟฟ้าที่ใช้ทั้งสิ้น 818.546 ล้านหน่วย และมีจำนวนผู้ใช้ไฟฟ้าทั้งสิ้น 171,753 ราย

(3) โทรศัพท์

จังหวัดลพบุรีในปี 2542 มีจำนวนเลขหมายโทรศัพท์ทั้งสิ้น 19,709 เลขหมาย ที่มีผู้เช่า 12,728 เลขหมาย ในจำนวนนี้บ้านเป็นประเภทของผู้เช่าที่เช่าเลขหมายมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ธุรกิจ, สาธารณะ,ราชการและ ท.ศ.ท ตามลำดับ และจำนวนเลขหมายที่มีผู้เช่าต่อประชากร พันคน คิดเป็น อัตราส่วน 20.67

(4) ถนน

ในปี 2542 จังหวัดลพบุรี มีระยะทางถนนที่ก่อสร้างเสร็จแล้ว ที่อยู่ในความรับผิดชอบของกรมทางหลวง สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบทและกรมโยธาธิการรวมทั้งสิ้น 2,083,044 กิโลเมตร เป็นถนนในความรับผิดชอบของกรมทางหลวง 932,626 กิโลเมตร สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท 588,861 กิโลเมตร และกรมโยธาธิการ 561,551 กิโลเมตร ถนนดังกล่าวส่วนใหญ่เป็นถนนลาดยาง 1,841.034 กิโลเมตร (88.38%) นอกนั้นเป็นถนนลูกรัง 132.437 กิโลเมตร (6.36%) และคอนกรีต 109.573 กิโลเมตร (5.26%)

(5) การศึกษา

ในปีการศึกษา 2542 จังหวัดลพบุรี มีโรงเรียน 463 แห่ง ครู 7,155 คน และนักเรียน 131,755 คน คิดเป็นอัตราส่วน นักเรียน 18 คน ต่อครู 1 คน ในจำนวนโรงเรียน 463 แห่ง แยกเป็นกรมสามัญศึกษา 27 แห่ง สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 387 แห่ง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน 35 แห่ง สำนักงานการศึกษาท้องถิ่น 7 แห่ง โรงเรียนสาธิตสถาบันราชภัฏเทพสตรี 1 แห่งและกรมการศาสนา 6 แห่ง

(6) ศาสนา

จังหวัดลพบุรีมีวัดรวมทั้งสิ้น 684 วัด สำนักสงฆ์ 48 แห่ง โบสถ์ในศาสนาคริสต์ 3 แห่ง มัสยิด 2 แห่ง พระภิกษุ 5,074 รูป และสามเณร 819 รูป

โดยมีจำนวนพุทธศาสนิกชนคิดเป็นร้อยละประมาณ 98.9 อิสลามิกชนคิดเป็นร้อยละประมาณ 0.9 และ คริสตศาสนิกชนคิดเป็นร้อยละประมาณ 0.2

3.3.3 การสาธารณสุข

ทางด้านสาธารณสุข ในปีงบประมาณ 2541 จังหวัดลพบุรี มีจำนวนโรงพยาบาล 15 แห่ง อยู่ที่อำเภอเมืองลพบุรี 5 แห่ง และอยู่ตามอำเภอต่างๆ 10 อำเภอๆละ 1 แห่ง เป็นโรงพยาบาลของรัฐบาล 13 แห่ง และโรงพยาบาลเอกชน 2 แห่ง มีแพทย์ 70 คน ทันตแพทย์ 18 คน พยาบาล 511 คน และเตียงผู้ป่วย 1,013 เตียง โดยมีอัตราส่วนประชากรต่อแพทย์ 1 คน เท่ากับ 10,849 สำหรับ อัตราการตาย ด้วยเหตุที่สำคัญนั้นประชากรในจังหวัดลพบุรี ตายด้วยโรคหัวใจมากที่สุด สาเหตุ การตายรองลงมา ได้แก่ อุบัติเหตุและการเป็นพิษ โรคมะเร็งทุกชนิด ยกเว้นทางเดินหายใจส่วน บนไตอักเสบกลุ่มอาการของไตพิการ และไตพิการ โรคเกี่ยวกับตับอ่อน ตามลำดับ

3.3.4 ความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.)

จากผลการสำรวจข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานของจังหวัดลพบุรี ในปี 2543 หมวด สุขภาพดี มีบ้านอาศัย และศึกษาถ้วนทั่ว ซึ่งกำหนดตัวชี้วัดได้ 24 ตัวชี้วัด พบว่าตัวชี้วัดที่บรรลุเป้าหมาย และมีค่าร้อยละที่ผ่านเกณฑ์ตามที่กำหนด ในปี 2543 มี 20 ตัวชี้วัดและไม่บรรลุเป้าหมาย 4 ตัวชี้วัด

สำหรับตัวชี้วัดที่ยังไม่บรรลุเป้าหมายมากที่สุด คือ เด็กไม่ได้เรียนต่อมัธยมได้รับการฝึกอาชีพ (46.4% เกณฑ์กำหนด 80%) ต่ำกว่าเป้าหมาย คิดเป็นร้อยละ 33.6 และตัวชี้วัดที่ยังไม่บรรลุเป้าหมายน้อยที่สุด คือ เด็กอายุ 6-12 ปี ได้รับวัคซีนครบร้อยละ 99.96 ต่ำกว่าเป้าหมาย คิดเป็นร้อยละ 0.04

3.3.5 การพัฒนาคุณภาพชีวิต

ผลการพัฒนาชนบทปี 2542 คุณภาพชีวิตในระดับหมู่บ้านของคนจังหวัดลพบุรีอยู่ในระดับ "ปานกลาง" ทั้งจังหวัดมีหมู่บ้านชนบท 1,043 หมู่บ้าน ส่วนใหญ่เป็นหมู่บ้านก้าวหน้าและ พัฒนาปานกลาง มีจำนวน 1,033 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 99.04 ของหมู่บ้านชนบท เป็นหมู่บ้านก้าวหน้า (หมู่บ้านเร่งรัดพัฒนา อันดับ 3) จำนวน 506 หมู่บ้าน (ร้อยละ 48.51) หมู่บ้านปานกลาง (หมู่บ้านเร่งรัดพัฒนาอันดับ 2) จำนวน 527 หมู่บ้าน (ร้อยละ 50.53) และยังมีหมู่บ้านล้าหลัง (หมู่บ้านเร่งรัดพัฒนาอันดับ 1) ที่ต้องให้ความสำคัญในการพัฒนาต่อไปเป็นพิเศษ จำนวน 10 หมู่บ้าน (ร้อยละ 0.96)

3.3.6 การใช้พื้นที่และการถือครองที่ดินทางการเกษตร

การใช้พื้นที่จังหวัดลพบุรี มีพื้นที่ทั้งหมด 3,874,846 ไร่ จากข้อมูล ปี 2538 ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เพื่อการเกษตร ร้อยละ 61.45 พื้นที่ป่าไม้ (ที่มีสภาพเป็นป่า) ร้อยละ 3.15 ที่เหลือเป็นพื้นที่ไม่ได้จำแนกร้อยละ 35.40

การถือครองที่ดินทางการเกษตร ส่วนใหญ่พื้นที่เกษตรเป็นของเกษตรกรเอง ร้อยละ 70.33 และยังเป็นกรรมสิทธิ์ ของตนเองโดยสมบูรณ์(ไม่ได้จำนอง/ขายฝาก) ร้อยละ 47.80 ได้จำนองขายฝากไว้แล้ว ร้อยละ 22.53 ที่เหลือเป็นพื้นที่ของคนอื่น ร้อยละ 29.66 ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เช่าผู้อื่น ร้อยละ 26.70

การออกเอกสารสิทธิ ปี 2542 มีพื้นที่ออกเอกสารสิทธิแล้ว ร้อยละ 50.87 ของพื้นที่จังหวัดเป็นเอกสารสิทธิประเภทโฉนด ร้อยละ 51.88 และเป็นเอกสารสิทธิอื่น(น.ส.3 น.ส.3 ก. และ ใบจอง) ร้อยละ 48.12

3.4 ลักษณะทางเศรษฐกิจ

3.4.1 พืชเศรษฐกิจของจังหวัด

พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดลพบุรี ที่มีการเพาะปลูกมาก 3 ชนิด ได้แก่

(1) อ้อย จากสถิติการเพาะปลูกปี 2538-2542 พบว่า ปริมาณผลผลิตมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น กล่าวคือ ในปี 2542 ผลิตได้จำนวน 2,874,386 ตัน เพิ่มขึ้นจากปี 2541 เป็นจำนวน 1,346,162 ตัน หรือคิดเป็นร้อยละ 88.09 โดยมีเนื้อที่เพาะปลูกในปี 2542 เป็นจำนวน 301,961 ไร่ เพิ่มขึ้นจากปี 2541 เป็นจำนวน 100,699 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 50.03

(2) ข้าวนาปี จากสถิติการเพาะปลูกปี 2538-2542 พบว่า ปริมาณผลผลิตมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น กล่าวคือ ในปี 2542 ผลิตได้จำนวน 572,824 ตัน เพิ่มขึ้นจากปี 2541 เป็นจำนวน 236,689 ตัน หรือคิดเป็นร้อยละ 70.41 โดยมีเนื้อที่เพาะปลูกในปี 2542 เป็นจำนวน 998,722 ไร่ เพิ่มขึ้นจากปี 2541 เป็นจำนวน 145,211 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 17.01

(3) ข้าวโพด จากสถิติการเพาะปลูกปี 2538-2542 พบว่า ปริมาณผลผลิตมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น กล่าวคือ ในปี 2542 ผลิตได้จำนวน 503,321ตัน เพิ่มขึ้นจากปี 2541 เป็นจำนวน 62,603 ตัน หรือคิดเป็นร้อยละ 14.20 โดยมีเนื้อที่เพาะปลูกในปี 2542 เป็นจำนวน 711,437 ไร่ เพิ่มขึ้นจากปี 2541 เป็นจำนวน 15,299 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 2.11

3.4.2 ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด

สภาพเศรษฐกิจของจังหวัดลพบุรีในปี 2540 พบว่า ประชากรมีรายได้เฉลี่ยต่อหัว 50,355 บาทต่อปีเป็นอันดับ 28 ของประเทศ โดยทั้งจังหวัดมีผลิตภัณฑ์มวลรวม 37,917.691 ล้านบาท รายได้ส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับสาขาการก่อสร้างมากที่สุดถึงร้อยละ 22.67 คิดเป็นมูลค่า 8,596.591ล้านบาท รองลงมา เป็นสาขาการค้าส่งและค้าปลีก ร้อยละ 19.06 คิดเป็นมูลค่า 7,228,660 ล้านบาท และสาขาการเกษตรร้อยละ 17.10 คิดเป็นมูลค่า 6,486.655 ล้านบาท อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจร้อยละ -4.19

3.4.3 อุตสาหกรรม

อุตสาหกรรมจังหวัดลพบุรีมีหลายประเภท จำนวนโรงงาน เงินทุน และคนงานมีความแตกต่างกันดังแสดงในตาราง 3.3

ตาราง 3.3 จำนวนโรงงาน เงินทุน และคนงาน แยกตามประเภทอุตสาหกรรม

หมวดอุตสาหกรรม	จำนวน	เงินทุน	ชาย	หญิง	รวม
อุตสาหกรรมบริการ	178	12,916,007,173	1,998	9,452	11,450
อุตสาหกรรมเกษตร	172	918,360,115	901	263	1,164
อุตสาหกรรมก่อสร้าง	58	1,910,255,031	1,157	244	1,401
อุตสาหกรรมแปรรูปไม้	55	407,253,050	500	90	590
อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม	39	6,628,249,625	2,361	4,795	7,156
อุตสาหกรรมโลหะ และอโลหะ	27	2,161,224,200	611	71	682
อุตสาหกรรมเคมี และพลาสติก	23	2,167,849,090	791	289	1,080
อุตสาหกรรมอื่นๆ	17	388,621,926	794	304	1,098
อุตสาหกรรมสิ่งทอ และเครื่องนุ่งห่ม	8	1,450,870,110	925	2,305	3,230
รวมทั้งสิ้น	577	28,948,690,320	10,038	17,813	27,851

ที่มา: สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดลพบุรี ปี 2543

3.4.4 การท่องเที่ยว

จังหวัดลพบุรีมีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ดังนี้ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และศาสนสถาน ได้แก่ พระราชวังนารายณ์ราชนิเวศน์ พระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระนารายณ์มหาราช พระที่นั่งไกลสรสีหราช (พระที่นั่งเย็น) ศาลพระกาฬ พิพิธภัณฑสถานหรรพพิเศษ พิพิธภัณฑสถาน จอมพล ป.พิบูลสงคราม พระปรางสามยอด เป็นต้น

แหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ ได้แก่ สวนรุกขชาติน้ำตกวังก้านเหลือง น้ำตกวังแสนดี เขาพระงาม เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา เขตห้ามล่าสัตว์ป่าเขาสมโภชน์ ทุ่งทานตะวัน เขื่อนป่าสักชลสิทธิ์

3.5 ข้อมูลพื้นฐานเกษตรจังหวัด

3.5.1 จำนวนครัวเรือนเกษตร

ในปี 2540 จังหวัดลพบุรี มีจำนวนครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเกษตร ทั้งหมดรวมทั้งสิ้น 61,499 ครัวเรือน และแยกเป็นรายอำเภอ ดังแสดงในตาราง 3.4

ตาราง 3.4 จำนวนครัวเรือนเกษตรของจังหวัดลพบุรี

อำเภอ	จำนวนครัวเรือน
1. อำเภอเมืองลพบุรี	8,786
2. อำเภอโคกสำโรง	7,863
3. อำเภอชัยบาดาล	7,349
4. อำเภอท่าม่วง	6,889
5. อำเภอบ้านหมี่	7,119
6. อำเภอพัฒนานิคม	5,575
7. อำเภอท่าหลวง	2,965
8. อำเภอสระโบสถ์	4,256
9. อำเภอโคกเจริญ	3,283
10. อำเภอลำสนธิ	3,196
11. อำเภอหนองม่วง	4,218
รวม	61,499

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดลพบุรี ปี 2540

โดยมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนทั้งหมด 262,118 คน คิดเป็นจำนวนสมาชิกเฉลี่ย 4.26 คน/ครัวเรือน โดยเป็นจำนวนแรงงานเกษตรทั้งหมด 218,134 คน คิดเป็นร้อยละ 83.22 ของสมาชิกในครัวเรือนทั้งหมด เป็นแรงงานชายจำนวน 108,475 คน แรงงานหญิงจำนวน 109,659 คน

3.5.2 แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร

ใช้น้ำฝนอย่างเดียว	42,304	ครัวเรือน	คิดเป็นร้อยละ	68.79	ของครัวเรือนทั้งหมด
แหล่งน้ำธรรมชาติ	5,166	ครัวเรือน	คิดเป็นร้อยละ	8.40	ของครัวเรือนทั้งหมด
น้ำชลประทาน	16,077	ครัวเรือน	คิดเป็นร้อยละ	26.14	ของครัวเรือนทั้งหมด
น้ำบาดาล	1,627	ครัวเรือน	คิดเป็นร้อยละ	2.64	ของครัวเรือนทั้งหมด
สระน้ำในไร่นา	1,192	ครัวเรือน	คิดเป็นร้อยละ	1.94	ของครัวเรือนทั้งหมด

3.5.3 พื้นที่เพาะปลูกพืชที่สำคัญของจังหวัด

การเพาะปลูกพืชที่สำคัญของจังหวัดลพบุรี มีพื้นที่ปลูก ผลผลิต และมูลค่ารวมดัง
แสดงในตาราง 3.5

ตาราง 3.5 พื้นที่เพาะปลูกพืชที่สำคัญ

กิจกรรม	จำนวน (ครัวเรือน)	พื้นที่ปลูก รวม (ไร่)	พื้นที่เฉลี่ย (ไร่/ ครัวเรือน)	ผลผลิตรวม (ตัน)	ผลผลิต เฉลี่ย (กก./ไร่)	มูลค่ารวม (ล้านบาท)
ข้าว	38,894	1,108,500	30.05	458,399.61	413.53	2,035.97
ข้าวโพด เลี้ยงสัตว์	18,783	655,023	34.87	354,157.66	540.68	1,169.63
อ้อยโรงงาน	3,828	233,072	60.89	1,848,846.9	7,932.51	1,216.06
ข้าวฟ่าง เลี้ยงสัตว์	4,915	155,334	31.60	37,319.73	240.25	107.51
ทานตะวัน	2,181	68,405	31.36	7,109.18	103.93	44.83
มันสำปะหลัง	2,062	50,969	24.72	150,926.	2,961.15	123.187
ถั่วเหลือง	1,086	39,401	36.28	14,374.80	364.83	86.68

ที่มา: สำนักงานเกษตรจังหวัด ปี 2540

เนื่องจากอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพสำคัญที่ทำรายได้หลักให้แก่จังหวัด ประชากร
ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งมีการส่งเสริมให้ปลูกพืชเศรษฐกิจหลายชนิด และด้วย

เหตุที่ว่าจังหวัดลพบุรี มีลักษณะทางกายภาพเป็น 2 ส่วน คือ ทางด้านตะวันตกของจังหวัด ได้แก่ อำเภอท่าม่วง บ้านหมี่ จึงเหมาะแก่การทำนา และทางด้านตะวันออกของจังหวัด ได้แก่ อำเภอพัฒนานิคม ชัยบาดาล จะมีลักษณะภูมิประเทศที่เหมาะสมแก่การเพาะปลูกพืชไร่ เนื่องจากมีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบสลับเนินเขาและภูเขา เพื่อให้การเพาะปลูกพืชมีประสิทธิภาพ ได้ผลผลิตที่สูง คุ้มค่าแก่การลงทุนแล้ว จำเป็นที่จะต้องเลือกชนิดของพืชให้เหมาะสมกับทรัพยากรดิน น้ำ ฤดูกาลและลักษณะภูมิประเทศ ซึ่งวัตถุประสงค์ในการวิจัยครั้งนี้ คือการประเมินความเหมาะสมของพื้นที่ต่อการปลูกทานตะวัน ดังจะได้ดำเนินการวิจัยในบทต่อไป